

UTEMELJITEV OCENE PREDLOGA ZAKONA O ZNANSTVENORAZISKOVALNI IN INOVACIJSKI DEJAVNOSTI

Predlog zakona o Zakona o znanstvenoraziskovalni in inovacijski dejavnosti je z vidika svobodnega razvoja ustvarjalnih potencialov v slovenski znanstvenoraziskovalni sferi zelo problematičen. Vodi namreč v izrazito etatizacijo znanstvenoraziskovalne dejavnosti in s tem posledično v omejevanje konkurence na tem področju.

Kljub temu, da predlog Zakona predvideva postopno zvišanje deleža proračunskih sredstev, namenjenih financiranju znanstvenoraziskovalne dejavnosti (na 1% BDP), pa normativno omejuje krog znanstvenoraziskovalnih organizacij, ki lahko kandidirajo za ta sredstva. Tako predlagani 17. člen Zakona predvideva ukinitvev financiranja raziskovalnih in infrastrukturnih programov na večini nejavnih raziskovalnih organizacij. Zakon namreč ne predvideva več tovrstnih koncesij za zasebne raziskovalne organizacije, kot tudi ne za neprofitne (nevladne) organizacije in za podjetja. Glede na obstoječe besedilo zakona lahko pričakujemo, da bodo tudi že podeljene koncesije na tem področju odvzete – in to ne glede na kakovost raziskovalnega dela v dotičnih programih. Takšna rešitev, ki omogoča pridobitev javnih sredstev za t.i. stabilno financiranje znanstvenoraziskovalne dejavnosti zgolj javnim raziskovalnim organizacijam in univerzam, ki izvajajo koncesionirane študijske programe na prvi in drugi stopnji in katerih edini ustanovitelj so subjekti javnega prava, je izrazito diskriminatorna, saj pri določanju upravičenosti financiranja upošteva zgolj institucionalni status, ne pa referenc in dosežkov posameznih raziskovalnih organizacij. Programsko financiranje različnih tipov organizacij, kakšno je sedaj v veljavi, omogoča vsaj določeno diverzificiranost v smislu znanstvenoraziskovalnih pristopov in konkurenco med različnimi organizacijami.

Nova ureditev pa bi privedla do *de facto* monopolnega položaja velikih javnih organizacij glede raziskovanja na različnih področjih, ki bodo zaščitene pred konkurenco, kar bi imelo negativen vpliv v smislu zapiranja prostora za kreativno delovanje znanstvenikov in raziskovalcev, ne glede na njihovo institucionalno afiliacijo.

A tudi med ustanovami, ki imajo status zasebnih visokošolskih zavodov, uvaja zakon neupravičeno razlikovanje. Tako bodo do javnega financiranja svojih raziskovalnih in infrastrukturnih programov upravičeni tisti zasebni zavodi, katerih ustanovitelji so izključno subjekti javnega prava (primer tega je Univerza v Novi Gorici). Medtem pa bodo tisti zavodi, katerih ustanovitelji so subjekti zasebnega prava, iz tega izključeni; čeprav se njihov status v formalnem smislu ne razlikuje. Takšna pomeniti protiustavno privilegiranje določenih ustanov in diskriminiranje preostalih.

Velika slabost zakona je tudi odsotnost povezav med MIZŠ in MGRT, kot da je znanost eno in razvoj drugo, tako pa se še povečuje »dolina smrti«. Zakon mora zajeti celoten cikel od bazičnih do tržnih raziskav in mora zajeti MIZŠ in MGRT in sorodna ministrstva.

Kot kaže, je predlog Zakona nastal predvsem na podlagi upoštevanja interesov ključnih akterjev na znanstvenoraziskovalnem področju, se pravi vodilnih javnih inštitucij, tj. univerz in inštitutov, ter njihovih vodstev, ne pa na podlagi upoštevanja interesov znanstvenikov in raziskovalcev, pa tudi ne interesov državljanov in razvoja slovenske družbe kot celote. Skladno s tem je prenašanje težišča na institucionalno financiranje, kar je problematično, saj daje preveliko moč vodstveno-birokratskim strukturam v raziskovalnih organizacijah. To bo pomenilo ohranjanje *statusa quo* in s tem stagnacijo slovenske znanstvenoraziskovalne sfere. Ti interesi so si občasno nasprotujoči, zato je vsebinsko in s stališča vizije predlog zakona dostikrat konfuzen in nedosleden. Ker prenaša težišče financiranja z vsenacionalnega projektnega in programskega v institucionalno, kjer bodo imeli direktorji, rektorji in dekani ključno besedo pri deljenju raziskovalnih sredstev in tudi pri načinu dela, se bo avtomatsko preneslo težišče v vodstveno/birokratsko. Vodje in pripadajoči vodilni uradniki si bodo prilastili ne samo dodatni delež sredstev za lastne interese (vodstveni projekti, za potrebe vodstvene režije),

ampak se bo tudi odločanje, kaj je dobra ideja in nacionalno/svetovno koristno, s sedanjega (sicer ne dobrega) nacionalnega nivoja preneslo na institucionalnega, kjer se ne bo odločalo strokovno, ampak s pozicije vodstva.